

ЛІТЕРАТУРА

1. Головатий М. Ф. Обережно – глобалізація / М. Ф. Головатий // Діалог цивілізацій: протиріччя глобалізації : матеріали Другої всесвіт. конф., (Київ, 23 травня 2003 р.). – К. : МАУП, 2003. – С. 156–161.
2. Основи національного виховання: концептуальні положення : у 2-х ч. / [Кузь В. Г., Руденко Ю. Д., Сергійчук З. О. та ін.] ; за ред. В. Г. Кузь та ін. – К. : Інформ-вид. центр «Київ», 1993. – Ч. 1. – 152 с.
3. Винтин И.А. Организация воспитательной работы в вузе во внеучебное время / И. А. Винтин // Педагогика. – 2004. – № 9. – С. 58–64.
4. Гіптерс З. В. Художня творча діяльність студентів вищих закладів освіти України (1960–1995 рр.): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Гіптерс Зінаїда Василівна. – К., 1998. – 237 с.
5. Кабацька Н. Кожен концерт – дебют / Н. Кабацька // Професійно-технічна освіта. – 2003. – № 4. – С. 48.
6. Нестерук Т. Художня творчість майбутніх фахівців / Т. Нестерук // Професійно-технічна освіта. – 2001. – № 2. – С. 25–27.
7. Рябова О.Н. Кружок-студія «Театр образу» / О. Н. Рябова // Начальная школа. – 2005. – № 11. – С. 52–53.
8. Пустовійт В. Літературна студія в училищі / В. Пустовійт // Професійно-технічна освіта. – 2001. – № 2. – С. 24.
9. Карпова І. Г. Мистецька студія у вищому навчальному закладі як засіб набуття майбутнім спеціалістом культурно-мистецького, художньо-творчого досвіду [Електронний ресурс] / І. Г. Карпова // Гуманізм та освіта. IX Міжнародна науково-практична конференція. Електронне наукове видання матеріалів конференції. – Вінниця, 2008. – Режим доступу до матер. конф. : G/humed/2008/index.htm
10. Національна доктрина розвитку освіти. Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 16. – Ст. 860.
11. Вайнола Р. Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки : монографія / Вайнола Р. Х. ; [за ред. С. О. Сисоєвої]. – Запоріжжя : ХНРБЦ, 2008. – 460 с.

УДК 378.147-058.243.3

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кулько В.А., старший викладач

Дніпропетровський державний аграрний університет

У статті розглядається питання щодо сутності поняття «готовність до діяльності». На основі наукових досліджень проаналізовано структуру готовності та зроблено спробу виявити головні компоненти формування готовності аграріїв до майбутньої професійної діяльності в навчально-виховному процесі ВНЗ.

Ключові слова: поняття, готовність, діяльність, структура готовності, компоненти, готовність до професійної діяльності.

Кулько В.А. СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ АГРАРИЕВ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ / Днепропетровский государственный аграрный университет, Украина.

В статье рассматривается вопрос сущности понятия «готовность к деятельности». На основе научных исследований проанализирована структура готовности и сделана попытка выявить главные компоненты формирования готовности аграриев к будущей профессиональной деятельности в учебно-воспитательном процессе вуза.

Ключевые слова: понятие, готовность, деятельность, структура готовности, компоненты, готовность к профессиональной деятельности.

Kulko V. THE HEART AND STRUCTURE OF READINESS OF FUTURE AGRARIANS TO PROFESSIONAL ACTIVITY / Dnipropetrovsk State Agrarian University, Ukraine.

The article deals with the problem of concept «availability» to some activity. On the basis of scientific researches the structure of availability is analyzed and the attempt to reveal the main components due to availability of agrarian students to their future professional activity in educational process of Higher Educational Institution is done.

Key words: concept, availability, activity, structure of availability, components, availability to professional activity.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується високою мірою нестабільності соціально-економічної сфери, що вимагає підготовки грамотного фахівця, який уміє приймати нестандартні рішення в різноманітних ситуаціях.

Глобалізаційні процеси та ринкові умови вносять свої корективи у ведення господарської діяльності. Проблеми вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх аграріїв набувають особливої актуальності в нових соціально-економічних умовах становлення ринкової економіки. Сучасний фахівець має бути готовий не тільки організувати технологічний процес, а й постійно аналізувати ситуацію на виробництві, самостійно або за погодженням із керівництвом приймати необхідні рішення для вирішення проблем. Без цього неможливо досягти бажаного кінцевого результату в господарській діяльності, тому випускник вищого навчального закладу має бути професійно підготовлений, з достатнім багажем знань та умінь їх застосовувати, обізнаний в усіх питаннях, з якими доведеться стикатися в господарській діяльності.

Система підготовки фахівців в аграрних ВНЗ повинна відповідати потребам суспільства, що розвиваються. Тому одним з головних завдань ВНЗ на сучасному етапі є побудова такого процесу навчання, який став би основою формування навчальної і професійної діяльності по підготовці і вихованню фахівців і сприяв би підвищенню рівня їх культури, розширенню кругозору, умінню творчо відноситися до своєї праці.

У психологічній і педагогічній науках існує багато підходів до визначення поняття «готовність», «готовність до професійної діяльності». Значний вклад у розуміння сутності поняття готовності внесли такі вчені, як І. Кон, О. Леонт'єв, А. Спіркін, Г. Костюк; психологічний аспект готовності розглядали К. Платонов, П. Чамата, В. Дорохін, А. Проскура, С. Равіков, М. Дяченко, Л. Кандибович, Л. Карамушка; шляхи ефективного формування готовності до педагогічної діяльності А. Лисенко, О. Ярошенко, Р. Ваврик, С. Ніколаєнко, К. Дурай-Новакова, А. Войченко, Д. Мазуха; теорія та практика професійної підготовки фахівців, їх професійне становлення А. Асмолов, Е. Клімов, Т. Корнілов, А. Маркова, Л. Щерба, С. Фоломкіна; удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців А. Андрущук, В. Безпалька, І. Зязюна, В.А.Семиченко; готовність до вибору професійної діяльності С. Гриншпун, В. Мадзігон, Є. Павлютенков, В. Пуцов; готовність до професійної діяльності майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах М. Кулакова; мотиваційну готовність студентів до майбутньої професійної діяльності О. Томас. Незважаючи на наявність досліджень науковців із проблеми формування готовності фахівців до професійної діяльності, проблема формування готовності студентів аграрних ВНЗ до професійної діяльності залишається невирішеною в педагогічній науці.

Мета статті – розглянути сутність і структуру готовності майбутніх аграріїв до майбутньої професійної діяльності.

Результати вивчення та аналіз наукових джерел свідчать, що існують різні підходи до визначення поняття «готовність». Зокрема, у словнику із психології готовність визначається як стан особистості, який дозволяє їй успішно увійти в професійне середовище, швидко розвиватися в професійному відношенні. Готовність до трудової діяльності: 1) інтегральне особистісне утворення, що включає стійке прагнення до праці в цій галузі, наявність адекватних знань, умінь, навичок, а також комплекс індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей, що обумовлюють високу ефективність її професійного функціонування саме в цій галузі; 2) цілеспрямоване вираження особистості, що включає її переконання, погляди, відношення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, уміння, установки тощо [9].

Вчені виділяють три етапи наукового дослідження проблеми готовності до будь-якої діяльності. На першому етапі готовність досліджують у зв'язку з проникненням у природу психічних процесів людини. На другому – готовність визначають як певний феномен стійкості людини до зовнішнього внутрішнього впливів, що зумовлено інтенсивним дослідженням нейрофізіологічних механізмів, регуляції і саморегуляції поведінки людини. Третій етап пов'язаний з дослідженнями в галузі теорії діяльності. Готовність досліджують у зв'язку з емоційно-вольовим й інтелектуальним потенціалом особистості стосовно конкретного виду діяльності і характеризують як якісний показник саморегуляції фахівця на різних рівнях перебігу процесів – фізіологічному, психологічному, соціальному, якими визначається його поведінка [1].

У науковій літературі позначалися два підходи до вивчення готовності до діяльності: функціональний (Л. Кандибович, В. Сластьонін), у якому виявляються процесуальні якості безпосередньо значимі для діяльності (сукупність умінь, навичок, особових якостей, адекватних вимогам і змісту діяльності, і особовий підхід (В. Ільїн, Е. Кузьмін, П. Якобсон), при якому провідну роль відіграють особистісні якості, що виражають спрямованість на відповідну діяльність.

Але останнім часом дослідження науковців зосереджені на проблемі формування готовності до професійної діяльності.

Готовність до професійної діяльності розглядається вченими (В. Моляко, К. Дурай-Новакова, А. Войченко, С. Максименко, О. Пелех) як складне соціальне, психологічне та педагогічне явище, яке складається з комплексу індивідуально-психологічних якостей особистості і системи професійних знань, умінь, навичок, які забезпечують успішність реалізації професійних функцій.

С. Максименко, О. Пелех вказують, що готовність до діяльності – це цілеспрямований прояв особи, що включає її переконання, погляди, стосунки, мотиви, якості, уміння, звички. Вони досягаються в ході моральної, психологічної та професійної підготовки [2].

В. Моляко стверджує, що готовність – це складне особисте утворення, система якостей і властивостей особистості, які у своїй сукупності дозволяють особі виконувати конкретну діяльність [10].

У працях М. Дяченка, Л. Кандибович професійна готовність студента трактується як особова якість і істотна передумова ефективної діяльності після закінчення ВНЗ; це вирішальна умова швидкої адаптації до умов праці, подальшого професійного вдосконалення і підвищення кваліфікації [4].

Н. Іпполітова, вивчаючи готовність майбутніх учителів до професійної педагогічної діяльності, вказує, що готовність – це складне інтеграційне особове утворення, активно-дієвий суб'єктивний стан особи, що характеризує мобілізованість сил для виконання поставленого професійного педагогічного завдання [5].

К. Дурай-Новакова розглядає професійну готовність до педагогічної діяльності «як цілісне вираження всіх підструктур особистості, зорієнтованих на повне й успішне виконання різноманітних функцій учителя. Професійна готовність до педагогічної діяльності – складне структурне утворення, центральним ядром якого є позитивні установки, мотиви й освоєні цінності вчительської професії. У цю готовність входять також професійно важливі риси характеру, педагогічні здібності, сукупність професійно-педагогічних знань, навичок, умінь, певний досвід їхнього застосування на практиці» [5].

Отже, готовність – це складне, особисте, структурне утворення, яке включає мотиви, що спрямовують студентів на усвідомлення необхідності вирішення завдань, і є результатом підготовки студентів у ВНЗ до професійної діяльності.

Важливим для нашого дослідження є аналіз структури готовності. Зазначимо, що на сьогодні не існує єдиної думки щодо визначення структурних компонентів готовності.

Досліджуючи психологічну характеристику готовності студентів до професійної діяльності, В. Сластьонін визначає такі компоненти: психологічна готовність (спрямованість студентів на професійну діяльність), науково-методична готовність (володіння повним обсягом знань, необхідних для професійної діяльності), практична готовність (наявність професійних умінь і навичок), фізична готовність (відповідність фізичного розвитку вимогам професійної діяльності) [3].

М. Дяченко і Л. Кандибович пропонують такі компоненти готовності, як: мотиваційний (інтерес, мотиви та позитивне ставлення до професії), операційний (володіння необхідними знаннями, уміннями та прийомами професійної діяльності), орієнтовний (уявлення про особливості й умови професійної діяльності), оцінний (самооцінка своєї професійної підготовленості і відповідність процесу розв'язання професійних завдань), вольовий (самоконтроль, уміння керувати необхідними діями) [4].

Досліджуючи проблему особового аспекту професійної підготовки студентів педагогічного ВНЗ, Н. Іпполітова виділяє три взаємозв'язані компоненти: особовий (характеризує міру сформованості ціннісних орієнтацій, інтересу професії, рівень розвитку мотивації педагогічної діяльності); когнітивний (вказує на інформованість педагога про суть і зміст педагогічної діяльності); праксикологічний (характеризує професійні уміння і навички, які потрібні учителям для реалізації функцій педагогічної діяльності і забезпечення її ефективності) [5].

Л. Сохань, І. Єрмакова, Г. Несен розглядають такі компоненти готовності: мотиваційний (відповідальність за виконання завдань, почуття обов'язку); орієнтаційний (знання й уявлення про особливості та умови діяльності, її вимоги до особистості); операційний (володіння способами та прийомами діяльності, необхідними ключовими компетентностями); вольовий (самоконтроль, самооблізація, вміння управляти діями); оцінний (самооцінка своєї підготовленості і відповідність процесу розв'язання завдань) [7].

В. Свистун, досліджуючи готовність майбутніх керівників-аграрників до здійснення управлінської діяльності, називає такі види готовності, як професійну та особистісну. На її думку, складниками

професійної готовності є когнітивний та операційний компоненти. До показників когнітивного компоненту вона відносить:

- загальнонаукову компетентність – загальна підготовленість до виконання
- трудової діяльності;
- професійну компетентність – підготовленість фахівця до виконання трудової
- діяльності за професійною спеціалізацією;
- управлінсько-функціональну – підготовленість до виконання управлінських функцій на різних ієрархічних рівнях.

Операційний компонент забезпечує систему управлінських навичок і вмінь, необхідних для ефективного здійснення управлінської діяльності.

Особистісну готовність складають:

- мотиваційний компонент (спрямованість на професійне засвоєння знань, професійно-пізнавальний інтерес);
- вольовий компонент (забезпечує чітку організованість, контролювання своєї діяльності та спрямування її на досягнення поставлених цілей);
- ціннісний компонент (забезпечує надбання, підсилення, зміцнення всієї сукупності моральних принципів, норм, переконань, тощо);
- інтелектуальний компонент (забезпечує розвиток у студента розуміння й розумових дій, умінь аналізувати, нестандартно мислити);
- індивідуально-психологічний компонент забезпечує стійку індивідуально-специфічну систему психологічних засобів, прийомів, навичок, методів і способів здійснення управлінської діяльності);
- оцінний компонент (забезпечує оцінювання студентом самого себе, своїх якостей, можливостей, положення серед інших людей і їх ставлення до себе) [8].

Аналіз наукової літератури щодо проблеми структури готовності до професійної діяльності показує, що більшість науковців у своїх дослідженнях виділяють такі основні компоненти, як:

- мотиваційний;
- вольовий;
- операційний;
- оцінний.

Але існують і розбіжності у визначенні сутності структурних компонентів готовності, які зумовлені передусім предметом дослідження науковців, різним контекстом та поглядами щодо розгляду проблеми. Вважаємо, що існування різних трактувань структурних компонентів вченими поглиблюють і удосконалюють уявлення про таке досліджуване явище, як готовність до професійної діяльності.

Проаналізувавши дослідження науковців, прийшли до висновку, що основними компонентами готовності аграріїв до професійної діяльності є:

- мотиваційно-цільовий, який виражає позитивне ставлення до майбутньої професії і виступає базовим компонентом готовності до професійної діяльності;
- діяльнісний (практичний або операційний) передбачає володіння майбутніми аграріями системою професійних знань, умінь, навичок, які є необхідними майбутньої професійної діяльності;
- оцінно-результативний, який забезпечує самооцінку, можливості професійної готовності до будь-якої діяльності.

Професійна готовність є результатом професійної підготовки і фахового самовизначення, професійного виховання і самовиховання. Вона забезпечується в процесі отримання вищої освіти і є результатом розвитку особистості, враховуючи вимоги, які зумовлені фаховим направленням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Линенко А.Ф. Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности: дис. д-ра пед. наук : 13.00.01, 13.00.04 / Анна Францовна Линенко. – К., 1996. – 356 с.
2. Максименко С. Д. Фахівця потрібно моделювати (Наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності) / С. Д. Максименко, О.М. Пелех // Рідна школа, 1994. – № 3–4. – С. 68–72.
3. Слостенин В.А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки / В.А. Слостенин. – М. : Педагогика, 1976. – 120 с.

4. Дьяченко, М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск : БГУ, 1976. – 175 с.
5. Ипполитова Н.В. Система профессиональной подготовки студентов педагогического вуза: личностный аспект: Монография / Н.В. Ипполитова, М.А. Колесников, Е.А. Соколова. – Шадринск : Исеть, 2006. – 236 с.
6. Дурай-Новакова К.М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности : автореф. дисс. на соискание научной степени д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / К.М. Дурай-Новакова. – М., 1983. – 32 с.
7. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / [за ред. Л.В.Сохань, І.І.Єрмакова, Г.М.Несен]. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.
8. Свистун В.І. Теорія і практика підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі до управлінської діяльності: дис. д-ра пед. наук : 13.00.04 / В.І. Свистун. – К., 2007. – 505 с.
9. Словник психолого-педагогічних понять і термінів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/psychology/1270>
10. Моляко В.А. Психология творческой деятельности / В.А. Моляко. – К. : Знание, 1978. – 46 с.

УДК 378.147-058.243.3

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ АГРОНОМІВ

Курбатова Ю.В., старший викладач

Дніпропетровський державний аграрний університет

У статті вивчається проблема формування професійної готовності майбутніх агрономів. Формування професійної готовності й компетентності розглядається як один із складників розвитку професійного становлення фахівців.

Ключові слова: професійна готовність, професійне становлення, компетентність, шляхи формування, агроном.

Курбатова Ю. ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ АГРОНОМОВ / Днепропетровский государственный аграрный университет, Украина.

В статье изучается проблема формирования профессиональной готовности будущих агрономов. Формирование профессиональной готовности и компетентности рассматривается как одна из составляющих развития профессионального становления специалистов.

Ключевые слова: профессиональная готовность, профессиональное становление, компетентность, пути формирования, агроном.

Kurbatova Y. FORMING PROFESSIONAL PREPAREDNESS OF FUTURE AGRONOMISTS / Dnipropetrovsk State Agrarian University, Ukraine.

The article deals with the problem of forming professional preparedness of future agronomists. Forming professional preparedness and competence as an element of the development of professional formation of specialists is defined.

Key words: professional preparedness, professional formation, competence, ways of formation, agronomist.

Організація професійної освіти стрімко змінилася за останні роки під впливом таких чинників, як поява й поширення нових виробничих та інформаційних технологій, стирання чітких меж між окремими сферами діяльності професіоналів, виникнення необхідності переорієнтації підготовки представників багатьох професій у відповідності з вимогами сьогодення. Водночас створюються нові умови для професійного розвитку та саморозвитку особистості, яка прагне стати компетентним і успішним фахівцем-агрономом.

Педагогічні дослідження професійної готовності майбутніх фахівців-аграріїв зосереджені на вивченні таких питань: професійна спрямованість особистості студента-аграрія (Л.Сподін), професійне становлення студенток в аграрних ВНЗ (С.Виговська), професійна підготовка студентів різних сільськогосподарських спеціальностей (Н.Кожемякіна, В.Лозовецька, В.Свистун, М.Хоменко та ін.). Водночас проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців-агрономів у ВНЗ, зокрема, формування професійної готовності, потребують окремого дослідження.

Мета статті – розглянути питання формування професійної готовності агрономів професійної у навчально-виховному процесі аграрних вищих навчальних закладів.